

MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT DAVALARI

A-) MENFİ TESPİT DAVASI (İİK m. 72)

I. GENEL OLARAK

Borçlunun, takip konusu alacağın borçlusu bulunmadığının tespiti için açacağı davaya, menfi tespit davası denir. (İİK m. 72/1) Menfi Tespit Davası açılması çeşitli sebeplere dayanabilir. Örnekler;

- *Borçlu, borcunu ödemiş olduğu halde, alacaklı icra takibi yapmış olabilir,
- *Borçlu, ödeme emrine itiraz etmeyi ihmal etmiş olabilir veya itiraz edip de itirazı icra mahkemesince kesin olarak kaldırılmış olabilir,
- *Borç senedi; ayırt etme gücü noksanlığı, hata (yanılma), hile (aldatma) veya ikrah (korkutma) nedeniyle geçersiz olduğu veya geçersiz kılınabildiği hallerde borçlu ödeme emrine itiraz etmeyi ihmal ettiğini veya itiraz edip de itirazı (icra mahkemesinde) kaldırılmış olabilir,
- *Borçlu, alacaklısının takip konusu yaptığı senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunu veya hatır senedi olduğunu bu nedenle borçlu olmadığını tespitini isteyebilir,
- *Borçlu, kendisinin de alacaklıdan alacaklı olduğunu, bu nedenle alacağı ile borcunu takas ettiğini bildirerek Menfi Tespit Davası açmak isteyebilir,

NOT: Borçlu ödeme emrine itiraz etmemiş (veya itiraz etmiş olup da itiraz ederken veya icra mahkemesinde zamanaşımı ileri sürmemiş) olan borçlu, takip konusu alacağın takip talebinden önce zamanaşımına uğramış olduğunu bildirerek bir Menfi Tespit Davası açamaz.¹

1.İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davası (İİK m. 72/2)

Borçlu, kendisini ödemek zorunda olmadığı bir borç ile tehdit eden kimseye (alacaklıya) karşı, böyle bir borcu olmadığını tespiti için (daha ortada başlamış bir icra takibi yokken) bir menfi tespit davası açabilir.²

Fakat bunun için borçlunun borçlu olmadığını hemen tespitinde korunmaya değer bir hukuki yararının bulunması gerekir. (Cebri icra tehdidinin varlığı)

İcra takibinden önce açılan menfi tespit davalarında % 15'ten az olmamak üzere gösterilecek teminat ile hâkim takibin durmasına karar verebilir. (İİK m. 72/2)

2.İcra Takibinden Sonra Açılan Menfi Tespit Davası (İİK m. 72/3)

Bu dava ile icra takibi kendiliğinden durmaz. Yine; mahkeme de ihtiyati tedbir yolu ile dahi icra takibinin durdurulmasına karar veremez. (İİK m.72/3)

Ancak; menfi tespit davasına bakan mahkeme, davacı borçlunun (alacağın % 15'inden az olmamak üzere) göstereceği teminat karşılığında icra veznesine girmiş olan paranın alacaklıya ödenmemesini isteyebilir.

Ayrıca borçlu, borcun tamamını karşılayacak bir bedelde teminat gösterirse, hakimden malların haczedilmesinin engellenmesi maksadıyla bir ihtiyati tedbir talep edebilir.³

II. YARGILAMA USULÜ

¹ KURU/ARSLAN/YILMAZ, İcra ve İflas Hukuku 25. Baskı, Yetkin Yayınları, s.214

² KURU/ARSLAN/YILMAZ, İcra ve İflas Hukuku 25. Baskı, Yetkin Yayınları, s.215

³ KURU/ARSLAN/YILMAZ, İcra ve İflas Hukuku 25. Baskı, Yetkin Yayınları, s.216-217

Yetkili Mahkeme, borçlunun seçimine göre, icra takibinin yapıldığı yer mahkemesi veya davalı alacaklının yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesidir. (İİK m.72/8)

Görevli Mahkeme, borçlunun (davacının) borçlu olmadığını iddia ettiği alacak miktarına bakılmaksızın asliye hukuk (yahut duruma göre, iş yahut ticaret) mahkemesidir. (HMK m. 2)

Menfi tespit davasında ispat külfeti, prensip olarak davacı durumundaki borçluya düşer. Ancak bu kaide mutlak olmayıp iddianın dayandığı sebeplerin mahiyetine göre, ispat külfetinin yer değiştirmesi mümkündür.⁴

III. MENFİ TESPİT DAVASININ SONUÇLARI

1.Davanın Alacaklı Lehine Sonuçlanması (İİK m. 72/4)

- Dava alacaklı lehine neticelenirse ihtiyati tedbir kararı kalkar.
- Alacaklı ihtiyati tedbir dolayısıyla alacağını geç almış bulunmaktan doğan zararlarını gösterilen teminattan alır.
- Alacaklının uğradığı zarar aynı davada takdir olunarak karara bağlanır. Bu zarar herhalde yüzde yirmiden aşağı tayin edilemez.

2.Davanın Borçlu Lehine Sonuçlanması (İİK m. 72/5)

- Dava borçlu lehine hükme bağlanırsa derhal takip durur. İlamın kesinleşmesi üzerine münderecatına göre ve ayrıca hükme hacet kalmadan icra kısmen veya tamamen eski hale iade edilir.
- Borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötü niyetli olduğu anlaşılırsa, talebi üzerine, borçlunun dava sebebi ile uğradığı zararın da alacaklıdan tahsiline karar verilir. Takdir edilecek zarar, haksızlığı anlaşılan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olamaz.

IV. MENFİ TESPİT DAVASININ İSTİRDAT DAVASINA DÖNÜŞMESİ

Menfi Tespit Davası icra takibinden önce sonuçlanmaz ve ihtiyati tedbir kararı verilmemiş olması nedeniyle borç alacaklıya ödenmiş olursa, menfi tespit davasına artık istirdat davası olarak devam edilir (İİK m.72/6); yani, menfi tespit davası istirdat davasına dönüşür.⁵

B-)İSTİRDAT DAVASI (İİK m. 72/7-8)

İstirdat davası, borçlunun takibe itiraz etmemesi veya itirazının (icra mahkemesince) kaldırılması üzerine, borçlu olmadığı bir parayı cebri icra tehdidi altında ödemesinden sonra, bunu alacaklıdan geri almak için açtığı bir davadır.⁶

⁴ UYAR, İcra Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davası, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1974-5/6.pdf>

⁵ KURU/ARSLAN/YILMAZ, İcra ve İflas Hukuku 25. Baskı, Yetkin Yayınları, s.219

⁶ UYAR, İcra Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davası, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1974-5/6.pdf>

I. ŐARTLARI

- *Geri verilmesi istenen paranın icra takibi sırasında 3denmiŐ olmasđ,
- *Bu 3demenin, borçlunun 3deme emrine itiraz etmemiş veya itiraz etmiş olup da itirazının kesin olarak kaldırılmış (İİK m. 68) olmasđ y3z3nden yapılmıŐ olmasđ,
- *Davacı (borçlu), maddi hukuk bakımından borçlu olmadığı bir parayı, cebri icra tehdidi altında 3demek zorunda kalmıŐ olmasđ,
- *İstirdat davası, borcun tamamen 3denmesinden itibaren 1 (bir) yıl iēerisinde aēılmalıdır.

Av. Hilmi Arslan
av.hilmiarslan@bicerhukuk.net